

Александра М. Радовановић
Гимназија
Врњачка Бања

УДК: 811.111'367.625 ;
811.163.41'367.625 ;
811.111:811.163.41
ИД БРОЈ: 195344908

Стручни рад
Примљен: 4. јуна 2012.
Прихваћен: 18. октобра 2012.

НА МАРГИНАМА МОДАЛНОСТИ: ГЛАГОЛ *OUGHT TO* У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ И ЊЕГОВИ ЕКВИВАЛЕНТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Апстракт: Модалност као лингвистичка и логичка категорија деценијама привлачи пажњу истраживача који своје анализе заснивају на различитим приступима и најчешће се баве системом модалних глагола у енглеском језику. Овај рад има за циљ да допринесе изучавању ове категорије описивањем значења и начина употребе модалног глагола *ought to* у енглеском језику и навођењем средстава којима се та значења изражавају у српском језику. У раду је дата семантичка и прагматичка анализа значења овог глагола у различитим примерима употребе у епистемичком и неепистемичком значењу, уз указивање на његове морфосинтаксичке карактеристике. Контрастивном анализом заснованом на принципу семантичких еквивалената доказане су и приказане сличности између српског и енглеског језика, чиме се потврђује претпоставка о типолошкој сличности енглеског и српског језика.

Кључне речи: епистемичка, деонтичка, неепистемичка модалност, значење, модални глагол

МОДАЛНОСТ КАО ЛИНГВИСТИЧКА КАТЕГОРИЈА И ТИПОВИ МОДАЛНОСТИ

С обзиром да језик не служи само за преношење информација, говорник може језичким средствима изразити степен сигурности, уверености у тачност исказа, или пак може покушати на бројне начине да утиче на друге људе (да изда или затражи дозволу, да некоме нешто нареди итд.). У средишту ових употреба језика се налази управо категорија модалности.

Мада се често повезује са категоријом начина, у енглеском језику представља засебну категорију првенствено одређену системом модалних глагола. При дефинисању модалности аутори се углавном служе принципима модалне логике и као полазиште за одређивање ове категорије узимају или говорника, или фактивност исказа, а студије о модалности почивају на различитим теоријским моделима. С обзиром да се до опште прихваћене дефиниције модалности није дошло, у раду ће бити прихваћено једно од семантичких одређења модалности по коме модалност можемо дефинисати на начин на који се модификује значење пропозиције тако да одражава став говорника/субјекта према вероватноћи да је садржај пропозиције истинит, или да ће постати истинит. Традиционално централне идеје модалности су појмови нужност (*necessity*) и могућност (*possibility*).

С обзиром да модалност не представља унифицирану семантичку категорију, бројна истраживања довела су до издвајања различитих подтипова и пролификације термина за категорисање подтипова ове категорије. Чињеница је да се при категорисању и описивању модалности најчешће користе двоструке или троструке поделе, међутим, тим поделама нису обухваћени увек исти домени, нити су они описивани увек истим терминима. Најчешћа подела је на епистемичку и неепистемичку, односно коренску, модалност. У оквиру неепистемичког домена најчешће се прави разлика између деонтичког и динамичког значења. Осим традиционалне класификације, истраживачи се често ослањају и на поделу на спољашњу (*extrinsic*) и унутрашњу модалност (*intrinsic*) (Кверк 2005: 221). Слична се подела може наћи и у литератури о модалности у српском језику, где се модалношћу у ужем смислу сматра деонтичка модалност, а епистемичка модалност се сматра субјективном, односно модалношћу у ширем смислу. У овом раду, због природе глагола који се обрађује, биће прихваћена подела на епистемичку и неепистемичку модалност.

Епистемичка модалност, модалност знања, назива се и спољашњом зато што субјекат нема контролу над догађајима/стањима означеним глаголском фразом. Епистемичким модалима износе се судови о могућности, односно вероватноћи да је нешто истинито, односно није истинито. У том смислу, то је модалност пропозиције, а не догађаја, радњи итд. Језичким средствима се могу изнети три врсте судова: спекулативни – којима се изражава несигурност, дедуктивни – који изражавају закључивање на основу доказа који се могу видети и асумптивни – којима се износи закључак на основу општег знања.

Као што је поменуто, коренска модалност обухвата деонтичку и динамичку модалност, које представљају типове модалности догађаја, а основна разлика међу њима би била што су у случају деонтичке модалности условљавајући фактори екстерни, односно изван појединца који је у пита-

њу, док су у случају динамичке модалности ти фактори интерни. Стога се деонтичка модалност односи на обавезу или дозволу која потиче из екстерног извора. Деонтичка модалност се бави нужношћу и могућношћу реализације чинова које изводе морално одговорни агенти (Лајонс 1977: 823). Као и епистемичка модалност, деонтичка превазилази ниво пропозиције, обухвата језик и потенцијалну радњу, и заправо се односи на (говорне) чинове. Може се даље разврстати на директиве (деонтичка могућност: *you may leave* и деонтичка потреба *you must leave*), комисије (обећања) и императиве. Из угла традиционалне терминологије деонтичка модалност би обухватала могућност (дозволу) и нужност (обавезу).

МЕСТО ГЛАГОЛА *OUGHT TO* У СИСТЕМУ МОДАЛНИХ ГЛАГОЛА

Као семантичка категорија модалност се може граматички и лексички изразити на много начина¹, али су модални помоћни глаголи свакако најучесталији експоненти модалних значења. На морфосинтаксичком плану одликују их тзв. *NICE*² *properties*, а на семантичком нивоу основна одлика би им била полисемичност значења. Сваки од типова модалности се може изразити различитим модалима чија се модална снага може рангирати на градијенту, а готово сви модали изражавају различита модална значења, при чему је тешко доћи до једног заједничког централног значења (Палмер 1986: 4).

У литератури о модалним глаголима у енглеском језику можемо наћи различите класификације у зависности од приступа граматичара и од тога која обележја узимају као критеријуме (формална или семантичка). Неки лингвисти (нпр. Палмер (1986: 33), Деклерк (2006: 19)) у групу централних модалних помоћних глагола уз глаголе *MAY / MIGHT*, *CAN / COULD*, *WILL / WOULD*, *SHALL / SHOULD* и *MUST* убрајају и глагол *OUGHT TO*, док га неки други лингвисти (нпр. Лич 1992) убрајају у тзв. полумодале, или квазимодале, уз глаголе *HAVE TO* и *USED TO*, или пак маргиналне модале (нпр. Хој 1997: 74, Кверк 1985: 137).

Место на маргинама модалног система глагол *OUGHT TO* добија углавном зато што, за разлику од осталих централних модала, овај глагол

¹ На пример: пунозначним глаголом (*believe, permit, wish* итд.), именицама (*possibility, necessity* итд.), придевима (*possible, necessary* итд.), прилозима (*perhaps, certainly, possibly* итд.)

² Акроним сачињен од следећих термина: инверзија, одрични облик, код, емфатичко потврђивање (Палмер 1979: 9)

нема облик прошлог времена и захтева потпуни инфинитив као допуну. С обзиром да морфолошки нема облик прошлог времена, употребљен у зависној клаузи уз главни глагол у претериту означава модалност у прошлости у односу на стварно време исказа.

He knew that he ought to see a physician, but was unwilling to do so lest he be told that he was not, after all, cured of syphilis. (BNC: CD2 2231)

Овај се глагол најчешће употребљава у потврдном облику, а одрични и упитни облици се ретко користе и углавном су карактеристични за формални стил. Студије корпуса указују на недовољну учесталост овог модала. Хој наводи да је употреба OUGHT TO ретка и да се појављује седам пута у 50 000 речи у писаном БЕ³ (Хој 1997: 74). Коутс и Лич (1980) испитују модале у британском и амричком енглеском језику на примерима *Brown* корпуса АЕ⁴ и корпуса БЕ универзитета *Lancaster*. Њихова студија испитује учесталост употребе модала у односу на контекстулане одлике, језички варијетет и разлике у жанру или стилу. Међу њихове закључке спада и то да је коренска употреба SHOULD усклађена са еквивалентном употребом коренског OUGHT TO у БЕ, односно да је у АЕ коренска употреба OUGHT TO ретка и готово застарела.

АНАЛИЗА ЗНАЧЕЊА ГЛАГОЛА *OUGHT TO*

И поред наизглед једноставне употребе модала, њихова сложеност и даље представља изазов за семантичку теорију и дескриптивну граматику. Граматичари су модале описивали из различитих углова и применом различитих приступа и теорија, али се чини да сви издвајају иста доминантна значења. Мада модални систем може изгледати збуњујуће, лингвисти покушавају да утврде одређена правила употребе фокусирањем на правилности, сличности, упоредности било испитивањем модала једног одређеног језика, било описивањем и доказивањем значења и правила примене типолошким и контрастивним истраживањима. У том смислу овај рад има намеру да укаже на начине употребе глагола OUGHT TO и нијансе у пренесеним значењима.

Може се рећи да модали омогућавају људима да одабиром адекватног модала искажу на који начин виде реалност. Тај је одабир личан и одражава нагађања, процене, идеализације говорника. Модали, осим информација о субјекту исказа, откривају информације и о говорнику, или у пи-

³ Британски енглески језик

⁴ Амерички енглески језик

тањима, о слушаоцу. С обзиром да значења модала умногоме зависе од контекста, није увек једноставно одредити једно централно значење, те се при испитивању модала обично тражи скуп блиско повезаних значења. Међутим, у педагошке сврхе је корисно доћи до некаквих генерализација и апстракција о начину употребе. Овај рад ће покушати да опише значења глагола OUGHT TO и његове преводне еквиваленте, чиме се указује и на његову исправну употребу, што може користити у настави језика. Примери који илуструју употребу преузети су из British National Corpus⁵, или из референтних студија.

При описивању модалности и модала као експонената ове категорије неопходно је указати на семантичко и прагматичко значење. Семантичко значење проистиче из здруженог значења лексичког значења сваке речи клаузе и значења различитих синтаксичких функција клаузе. Када клаузу тумачимо као исказ, односно део лингвистичке комуникације, слушаалац прво одређује пропозицију која се налази у основи исказа. Слушалац заправо покушава да одговори на питања попут *Зашто он(а) то каже*, или *Шта покушава да јосићине јоворећи то*. Одговарајући на та питања слушаалац тумачи исказ, односно покушава да одреди његово прагматичко значење. Према томе, семантичко значење је постојано и не зависи од говорне ситуације, док прагматичко значење зависи од бројних фактора говорне ситуације.

Значења модала OUGHT TO у литератури су углавном разматрана заједно са значењима глагола SHOULD због блискости значења и фокусирања на основне појмове модалности, тј. појмове нужности и могућности. Та два модала су некада сматрана синонимним, што је, сматрам, услед језичке економије немогуће, јер би се у том случају глагол OUGHT TO временом изгубио, а значења овог модала се најчешће описују као слична значењима SHOULD, уз указивање на разлике у употреби. Глагол OUGHT TO се по својим семантичким функцијама некада посматра и као суплетивни облик глагола SHOULD (нпр. Хој 1997). Палмер наводи да разлике у употреби ова два модала нису веома јасне, те су они у већини примера међусобно заменљиви (1979: 100), док Кверк и сарадници овим глаголима приписују слична значења (1985: 227), али ипак глагол OUGHT TO повезују са „оним што је екстерно, објективно, пожељно“, а не са „перцепцијом говорника“ коју обухвата значење глагола SHOULD. Значења овог глагола су прецизније одређивана и упоређивањем са значењима и примерима употребе глагола MUST и полумодала HAVE TO. У раду ће се посветити паж-

⁵ У даљем тексту BNC

ња само овом глаголу, а тамо где је неопходно биће осврта на упоређивања са значењима других модала.

ЗНАЧЕЊА НЕЕПИСТЕМИЧКЕ МОДАЛНОСТИ

Како Хој (1997: 112) наводи, глагол OUGHT TO најбоље је третирати као деонтички модал, а кључна одлика деонтичких модала је да су перформативни. Уколико се та одлика узме као полазиште за одређивање деонтичности, тада би свакако деонтички карактер глагола OUGHT TO био неоспоран. Модални карактер би био доведен у питање уколико би се субјективност узела као кључно полазиште за одређивање модалности. Субјективност је кључна одлика само епистемичких модала, док деонтички модали могу некада бити субјективни, а некада објективни, док динамички готово никада нису субјективни. Семантички посматрано, овај глагол у неепистемичкој употреби повезан је са појмовима обавезе и дужности, а прагматички посматрано честа деонтичка употреба овог глагола је за давање савета, препорука и упозорења.

Since you are hungry, what you ought to do is eat some lunch.
Пошто си гладан, требало би да ручаш.

Може се рећи да глагол OUGHT TO често задржава значење објективности и да се често употребљава када говорник жели нешто да представи као правило, дужност или пропис. Ставови изражени овим глаголом могу се схватити и као ставови које је одређена група прихватила, при чему може означавати да је обавеза заправо дужност која доводи до већег општег добра, што илуструје и следећи пример:

Now your problem is young man --; is that you really don't believe that teachers ought to have authority, ought to be able to say 'do this'; and you do it.
(BNC: GUR 1809)

Као деонтички модал глагол OUGHT TO је често описиван поређењем са глаголом MUST и често је навођена чињеница да та два глагола имају готово исто значење, с тим што се глаголом OUGHT TO не изражава увереност, већ пре недостатак потпуне уверености у испуњење радње (Лич 1992: 99). Као и глагол MUST, деонтички употребљен глагол OUGHT TO изражава обавезу (и логичку потребу), али је таква обавеза мање категоријска, те је и модалност слабије снаге и нема импликације актуализације догађаја (Палмер 1979: 100). У том смислу овај се модал најчешће категорише као деонтички модал слабе нужности/потребе. Финтел (2008) наводи да та релативна слабост модалне снаге проистиче из чињенице да следећи исказ:

You ought to do the dishes but you don't have to

не представља противуречност, док следећи искази представљају:

You have to / must do the dishes but you don't have to.

Финтел (2008) разматра семантику модала „слабе нужности“ који имају и епистемичка и неепистемичка значења и доказује да је глагол OUGHT TO очигледно слабији од глагола HAVE TO и MUST. Посматрано из угла Крацерове дефиниције модалности по којој модали представљају квантификацију над скупом могућих светова одређеним модалном основом и извором принуде који рангира светове у модалној основи, модал слабе нужности/потребе говори да сви светови у модалној основи у којима се постиже циљ и који су оптимални у складу са додатном мером јесу светови у којима је пропозиција истинита. Слабији модали имају заправо мањи домен квантификације.

Употребом овог глагола говорник признаје могућност да се догађај заправо неће одиграти и не изражава се уверење говорника у појаву догађаја који је у питању, или у извршење препоруке. Исказом

He ought to pay for the broken window.

имплицира се да говорник не очекује да ће агент то заправо и урадити, стога је и могућ наставак исказа *but he won't*. Превод на српски

Он *шреба* / *морао би* да плати за разбијен прозор

илуструје да преводни еквиваленти такође изражавају слабију снага модала. Употребљава се или модал јаче модалне снаге, чија је снага глаголским начином (потенцијалом) ослабљена, или модал који изражава слабију принуду. На примерима из више језика Финтел (2008: 126) на међулингвистичком нивоу доказује да се значење глагола OUGHT TO може пренети контрафактуалном морфологијом (у случају српског језика потенцијалом) на модал јаке потребе/нужности, што свакако важи и за наш језик.

С обзиром да употребом овог глагола говорник подразумева неиспуњење догађаја у будућности, може се рећи да у деонтичкој употреби овај глагол има мање директивно значење од глагола MUST и не спада у праве директивне глаголе⁶, код којих је сам говорник екстерни ауторитет који даје дозволу, или намеће обавезу. Међутим, могло би се рећи да се у случају овог глагола неиспуњење радње више може посматрати као прагматичка импликација него као семантичка, зато што је испуњење ситуације нешто што се обично може одредити екстралингвистички.

⁶ Директиви као најчешћи тип деонтичке модалности представљају начин да на друге људе утичемо речима.

Тиме што овај глагол не имплицира извршење препоруке може се објаснити и чињеница да се у званичним саопштењима који садрже препоруке, односно савете, какав је и

Applications should be sent by 1st December at the latest

чешће налази глагол SHOULD, будући да би глагол OUGHT TO могао имплицирати „*but they often aren't*“. Међутим, када се пропозиција односи на будућност, овај глагол је неутралан у погледу актуализације догађаја. Због тога сматрам да у таквим примерима пре стил одређује одабир модала, а не очекивање испуњења радње.

Како примећује Палмер, употребом овог глагола изражава се одређена врста условљености која се односи на догађај изражен пропозицијом (2001: 74). Исказом

You really, when you come home ought to write these things down.
(BNC: KCH 113)

изражена је обавеза да те ствари запишеш, и ти би их записао кад би испунио обавезу.

У деонтичкој употреби потребно је указати на разлику значења *ought-to-be* у односу на *ought-to-do*. Исказ

Murderers ought to go to jail.

интуитивно тумачимо да *it ought to be the case that*, а не да убице имају обавезу да оду у затвор. Док је у исказу

He ought to apologize.

вероватније тумачење да сам субјекат има обавезу да *what he ought to do is*. Посматрано из угла Крацерове торије о модалности, разлика је заправо у типу модалности. *Ought-to-do* искази имају сиркумстанцијлану модалну основу (која садржи чињенице света у основи) и деонтички извор принуде. *Ought-to-be* искази удвостручују модални исказ са перформативним чином наметањем обавезе ономе коме се обраћа.

Иако је глагол OUGHT TO првенствено деонтички модал, постоје примери неепистемичке употребе који се не могу третирати као деонтичка модалност, те се и њему у неким случајевима могу приписати динамичка значења. Тај се статус ипак може довести у питање јер је углавном присутан проблем преклапања модалности. Као динамички модал глагол OUGHT TO би се првенствено могао одредити као модал везан за аниматне субјекте, који изражава неутрална динамичка значења моралне обавезе, дужности и значење пожељног, очекиваног.

It's coming out of our taxes, that's where, and we ought to put a stop to it. (BNC: AN8 2388)

То долази из наших пореза, одатле, и на то *їреба* да ставимо тачку.

Искази који изражавају динамичку модалност могли би се парафразирати као *it's possible for* или *it's necessary for*, где потреба потиче од околности или од позиције самог субјекта. У том смислу адекватна парафраза исказа

I ought to tell him what to do with his feature article. (BNC: AN8 1426)

би била *it's necessary*, те би значење у српском језику било

Имам їоїребу да му кажем...

Исти је случај и са следећим примером динамичке употребе:

'I ought to get some sleep,' he said... (BNC: C86 849),

у коме би адекватно значење било *Ваљало би* да се наспавам...

Употребљен као динамички модал уз перфективни инфинитив односи се на прошлост и имплицира неиспуњену радњу, или прекор због неиспуњене радње, што превод на српски језик не имплицира. У преводима на српски језик питање да ли се радња одиграла, или није, остаје отворено и зависи од лингвистичког или екстралингвистичког контекста.

We oughtn't to have let him become chairman. (BNC: HTG 2303)

Није *їребало* да му допустимо да постане председник.

МОРФОСИНТАКСИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

За разлику од осталих деонтичких модала, глагол OUGHT TO (осим глагола SHOULD) може бити праћен прогресивним и перфективним инфинитивом.

She ought to be revising the script now. (but she isn't) (Хој 1997: 75)

Перфективни инфинитив се сматра допуном типичном за епистемичке модале, али у случају глагола OUGHT TO и SHOULD након којих следи перфективни инфинитив деонтичка употреба има приоритет, а епистемичка модалност је, како наводе Хадлстон и Пулум, једва могућа са прошлим ситуацијама (Хадлстон и Пулум 2002: 186). Употребљен уз перфективни инфинитив, не означава наметање обавезе, већ указује на то шта говорник мисли да је било исправно урадити, односно неизвршену препоруку.

She ought to have worn high heels. (BNC: AOR 2773)

She should/ought to have left yesterday. (Хадлстон и Пулум 2002: 186)

Требало је да оде јуче.

У овом случају деонтичке употребе глагола OUGHT TO прошло време се односи на модалност, односно на оно што је било исправно у прошлости. При томе, свакако се имплицира да се препоручени догађај у прошлости није одиграо. С обзиром да модални појам нужности може подразумевати актуализацију догађаја, модални карактер би се могао довести у питање. Међутим, у случају употребе глагола OUGHT TO изражена нужност је слабија, потенцијална је или тентативна (Палмер 1979: 102).

У одричном облику изражава се обавеза да се не изврши радња, а не непостојање обавезе што би изразио глагол NEED. Према томе, одричан облик глагола OUGHT TO, као и глагола MUST, негира догађај, а неки други облик се користи за негирање модалности, и можемо рећи да не постоји адекватни облик који би негирао модалност. Упитним обликом поставља се питање у вези модалности.

ЕПИСТЕМИЧКА ЗНАЧЕЊА

Глагол OUGHT TO у литератури се углавном посматра као деонтички модал, односно модал који првенствено изражава коренска значења. Палмер наводи да нема примера који би илустровали епистемичка значења глагола OUGHT TO (1979: 49), док Деклерк таква значења препознаје (2006: 775). Ђорђевићева у модална значења овог глагола сврстава и значење јаке вероватноће, закључка који се односи на околности (1996: 532). Ђорђевићева привремено, на основу свог знања, закључује да је тврдња истинита, мада он то не зна, већ има потребу да је исказе. Следећи исказ:

These plants ought to reach maturity after five years.
Ове биљке *би требало* да порасту за пет година.

означава да постоје неке чињенице које особу наводе да ће биљке порастати (а не да је веома вероватно када се узму у обзир сви докази о расту биљака).

У BNC могу се наћи примери у којима глагол OUGHT TO изражава вероватноћу, с тим што такви примери изражавају најмањи проценат уверености субјекта у истинитост пропозиције. Употребом овог глагола изражава се „тентативно закључивање“ говорника, стога се овај глагол налази на периферији епистемичког система.

"Sounds like it ought to be a pub"; people used to say, but it wasn't a pub, it was a café. (BNC: F9C 2936)

У овом исказу парафраза глагола OUGHT TO би гласила „*the possible conclusion is that...*“ У примерима попут овог говорник није уверен да је исказ истинит, већ износи тентативни закључак на основу свега што зна. Такво тентативно закључивање се може препознати и у следећим примерима:

The mountains ought to be visible from here.

Требало би да се планине виде одавде.

У овој употреби овај глагол нема моралне призвучке какве има у деонтичкој. У епистемичкој употреби глагол OUGHT TO има слично значење адвербу *probable*, али свакако не идентично. Следећи исказ:

They ought to find the house easily enough. (BNC: G07 965)

могао би се протумачити и као *they will probably find*, односно глоса исказа може гласити *it is probable given the evidence that they will find the house easily*.

Епистемички статус овог глагола је често довођен у питање, можда и због тога што су бројни примери употребе овог глагола у којима није могуће одредити да ли се ради о епистемичкој или неепистемичкој модалности. У случају двосмислених изјава није могуће одредити које је модално значење доминантно, што може ометати исправу комуникацију, јер постоји велика могућност да слушацац неће добро разумети модални садржај исказа. Осим двосмислених примера, овај глагол изражава и граничне случајеве код којих тип модалности није могуће због контекста одредити – могућа су два значења у датом контексту, која нису међусобно искључива, али је комуникација неометана. Хадлстон и Пулум ову појаву сматрају типичном за овај модал и наводе више примера којима је илуструју. Овај маргинални модал Трбојевић-Милошевић, уз глагол SHOULD, сматра граничном тачком на прелазу из деонтичког у епистемички део градијента (2004: 84). Честа су преклапања епистемичких и неепистемичких значења, те није увек једноставно одредити да ли је у питању тентативно закључивање или обавеза, што је случај и са следећим примером:

These houses, they really ought to be there. (BNC: KB1 3050)

Те куће би заиста требало да буду ту.

У овом примеру епистемичност би се могла оправдати околностима у којима је, на пример, након гледања на мапи оправдано закључити да се те куће ту налазе. У случају неепистемичког тумачења говорник може очекивати да су куће ту изграђене зато што је некоме дао да их ту сагради.

Попут осталих епистемичких модала може бити праћен перфективним инфинитивом како би имао референцу на судове у прошлости, док сама модалност свакако остаје у садашњости.

There ought not to have been any difficulties.

Не би требало да је било икаквих тешкоћа.

ЗАКЉУЧАК О КОНТРАСТИРАЊУ

Модалним глаголима се у литератури о српском језику не посвећује таква пажња као у литератури о енглеском језику. Спомињу се и често дефинишу као глаголи којима говорник изражава свој став према некој радњи, стању или збивању. Стевановић их назива медијалним глаголима и у њих убраја глаголе ХТЕТИ, МОЋИ, МОРАТИ, ТРЕБАТИ и групу оставља отвореном. Глагол OUGHT TO нема типичан еквивалент у српском језику. Као деонтички модал, на српски језик најчешће се преводи модалним глаголом МОРАТИ, који је, како је наведено, најчешће у потенцијалу ради изражавања значење слабије / благе обавезе. Као преводни еквивалент и у епистемичкој и неепистемичкој употреби често се користи и глагол ТРЕБАТИ, који је такође најчешће у облику потенцијала. У неепистемичкој употреби модалу OUGHT TO одговара и безлични модал ВАЉАТИ, који, као и глагол ТРЕБАТИ, означава постојање обавезе, али у слабијој мери од модала МОРАТИ.

У српском језику се може правити разлика између глагола ТРЕБАТИ као правилног глагола који има своје значење *бићи њошребан* и облике за сва три лица једнине и множине, од употребе овог глагола као глагола непотпуног значења када се употребљава безлично, само у облику 3. л. једнине, ма у ком лицу или броју био глагол који га допуњава. Све се више примећује употреба овог глагола у флективним глаголским облицима. За разлику од употребе глагола МОРАТИ, употребом овог глагола оставља се могућност субјекту модалности да радњу/обавезу не изврши. Такво имплицирање неактуелизације радње је истоветно употреби глагола OUGHT TO у енглеском језику. Треба истаћи још једну сличност између ова два глагола. Ако се узме у обзир да новија истраживања глагол OUGHT TO сматрају мешавином правог модалног и пунозначног, лексичког глагола (Капели 2010: 112), може се рећи да ова два глагола у оба језика заузимају место на маргинама система модалних глагола, изражавајући исте типове модалности.

ЛИТЕРАТУРА

Капели (2010): Cappelle, Bert and Gert Desutter, Should vs. ought to. In: Bert Cappelle and Naoaki Wada (eds.), *Distinctions in English Linguistics*, Tokyo: Kaitakusha, 92–126.

Коутс (1980): Coates, Jennifer, Leech, Geoffrey, The Meaning of the Modals in Modern British and American English. *York Papers in Linguistics* 8: 23–34.

Деклерк (2006): Renaat Declerck in collaboration with Susan Reed and Bert Cappelle, *The Grammar of the English Verb Phrase, Vol. 1: The Grammar of the English Tense System*, Berlin New York: Mouton de Gruyter.

Ђорђевић Р. (1996) *Грамаџика енглеској језика*, Београд: Чигоја штампа.

Лич (1992): Geoffrey N. Leech, *Meaning and the English Verb*, London and New York: Longman.

Лајонс (1977): John Lyons, *Semantics II*, Cambridge: Cambridge University Press.

Хадлстон и Пулум (2002): R. Huddleston, and Pullum, G. K. *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.

Хој (1997): Leo Hoyer, *Adverbs and Modality in English*, London and New York: Longman.

Палмер (1979): Frank R. Palmer, *Modality and the English Modals*, London: Longman Group Ltd.

Палмер (1986): Frank R. Palmer, *Mood and Modality*, Cambridge: Cambridge University Press.

Палмер (2001): Frank R. Palmer, *Mood and Modality, 2nd Edition*, Cambridge: Cambridge University Press.

Финтел (2008): Kai von Fintel, and Sabine Iatridou, How to say ought in foreign. In *Time and modality*, (ed.) J. Gueron and J. Lecarme, Studies in Natural Language and Linguistic Theory, vol.75, 115–141. Springer.

Стевановић М. (1991): *Савремени српскохрватски језик I*, Београд: Научна књига.

Трбојевић-Милошевић (2004): Ивана Трбојевић-Милошевић, *Модалности, суд, исказ*, Београд: Филолошки факултет.

Кверк (1985): Quirk, Randolph, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech, and Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London: Longman.

Aleksandra M. Radovanović
Gymnasium in Vrnjaska Banja

AT THE MODALITY MARGIN: THE VERB *OUGHT TO* IN THE ENGLISH LANGUAGE AND ITS EQUIVALENTS IN THE SERBIAN LANGUAGE

Summary: Modality has been largely described in linguistic literature. This paper aims to contribute to the descriptions of this category and describe the meanings expressed by *ought to* in English. Placed on the edges of the modal verbs system this marginal modal can be used to express both epistemic and nonepistemic, or root, modal meanings. It is most often classified as a deontic modal, but it can also express dynamic modality. It should be noted that epistemic meanings are often questionable because of the ambiguity which is frequently present. The translated examples have been used to provide semantic equivalents in Serbian. The paper shows similarities between the two languages which resulted from the analysis on the principle of semantic equivalence and thus confirms the assumption of a typological similarity of English and Serbian.

Key words: epistemic, nonepistemic, deontic modality, meaning, modal